

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, доцента

Чистякової Людмили Олександрівни

на дисертацію

Титаренка Віталія Васильовича

«Формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
015 Професійна освіта (галузь знань 01 - Освіта/педагогіка)

Детальне вивчення дисертаційного дослідження та наукових праць Титаренка Віталія Васильовича дозволило представити характеристику основних результатів його наукової роботи.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Стрімкі зміни в галузі виробництва і технологій сьогодні визначають нові шляхи професійної підготовки майбутнього фахівця, яка в сучасних умовах є визначальною у формуванні всебічно розвиненої особистості, що здатна до активної участі в усіх сферах людської діяльності. Професійна освіта має забезпечити якісну підготовку фахівців, здатних критично мислити та організовувати професійну діяльність, приймати відповідальні і конструктивні рішення, розв'язувати проблеми в різних галузях знань, чому повинні сприяти набутий досвід навчальної та професійної діяльності, власна життєва позиція та сформований світогляд.

Звернення дослідника до проблематики формування фахової компетентності кваліфікованих робітників за професією 5312 «Виконавець художньо-оформлювальних робіт» у закладах професійної освіти, є надзвичайно важливим як у теоретичному, так і практичному сенсі. Актуальність теоретичного аспекту викликана недостатнім обґрунтуванням цієї проблеми, тому цей аспект потребує уваги на рівні професійної підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Розвиток цифрових технологій має значний вплив на освітню сферу, що вимагає від сучасного кваліфікованого робітника відповідних компетентностей у роботі з різними джерелами інформації. Формування

фахової компетентності у майбутніх фахівців є вимогою часу і пріоритетним завданням в умовах організації освітнього процесу в цифровому просторі, що зумовлено такими явищами, як COVID-19 і війна в Україні, за яких здобувачі освіти якісно оволодіють професійними знаннями та практичними навичками й будуть висококваліфікованими, конкурентоспроможним на ринку праці.

Актуальність теми дисертації зумовлена необхідністю розв'язання низки суперечностей між: збільшенням потреби підприємців у професійно компетентних кваліфікованих робітниках з виконання художньо-оформлювальних робіт і недостатнім рівнем забезпечення у ЗП(ПТ)О відповідних для цього педагогічних умов; зростанням інтенсифікації потреб художнього виробництва у фахівцях зі сформованим високим рівнем фахової компетентності і традиційними підходами до їх підготовки у ЗП(ПТ)О; необхідністю викладання дисциплін професійної та практичної підготовки із застосуванням цифрових технологій задля формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт та недостатністю знань умінь та навичок щодо роботи з інформаційними джерелами та організації освітнього процесу в умовах онлайн навчання в ЗП(ПТ)О для досягнення цієї мети; об'єктивною потребою здійснення професійної підготовки кваліфікованих робітників на засадах компетентнісного, індивідуального й диференційованого підходів, використання активних та інтерактивних технологій, невідповідністю з наявним рівнем їхньої підготовки в традиційній системі професійної освіти.

Зважаючи на вищезазначене, дисертація Титаренка Віталія Васильовича є актуальною, своєчасною та перспективною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалась відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри інноваційних інформаційних технологій в освіті «Інноваційні педагогічні технології навчання в умовах інформатизації освіти в Україні та за кордоном» (протокол № 8 від 23 грудня 2020 р.). Тему дисертації було затверджено Вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 5 від 20 листопада 2019 р.) та узгоджена рішенням Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 3 від 30 червня 2020 р.).

Наукова новизна одержаних результатів. Тема дисертаційного дослідження Віталія Васильовича Титаренка, яка присвячена розв'язанню проблеми формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з

виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти є актуальною як у теоретичному, так і практичному аспектах.

Даючи оцінку головним здобуткам дисертаційного дослідження, слід зробити акцент на результатах, що мають наукову новизну. Автор уперше визначив, науково обґрунтував та експериментально перевірів зміст педагогічних умов, методологічних підходів та теоретичних засад, що забезпечують успішність формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти; спроектував й експериментально перевірів модель поетапного формування фахової компетентності кваліфікованих робітників; теоретично обґрунтував та систематизував дидактичний інструментарій для формування фахової компетентності кваліфікованих робітників; удосконалив окремі механізми та функції процесу формування фахової компетентності кваліфікованих робітників в умовах освітнього середовища ЗП(ПТ)О; подальшого розвитку набули методологічні підходи та теоретичні засади формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти.

Вважаємо коректним формулювання зазначених елементів наукової новизни – вони віддзеркалюють відмінності між вже відомими положеннями й орієнтують на результати, яких можна досягти через їх використання на практиці; їх кількість і кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам, що ставляться до дисертацій доктора філософії.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дослідженні. Завдяки чіткому й коректному формулюванню мети, об'єкта, предмета і завдань дослідження дисертація спланована і виконана на високому науковому рівні. Отримані автором наукові результати та висновки дисертаційної роботи характеризуються високим рівнем обґрунтованості і достовірності, що забезпечено використанням загальновідомих сучасних методів наукових досліджень. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань в роботі використовувались такі методи: теоретичні – аналіз філософської, фахової, психологічної, педагогічної літератури; систематизація, порівняння, класифікація, узагальнення одержаних фактів; обґрунтування вихідних положень експериментальної роботи з метою виявлення теоретичних засад формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти; емпіричні – педагогічне спостереження, анкетування, бесіда, опитування, дискусія,

вивчення планів і програм виховної роботи ЗП(ПТ)О; статистичні – методи математичної статистики (t-критерій Стюдента).

Про високий рівень обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи свідчить їх апробація на 24 міжнародних конференціях та 2 всеукраїнських конференціях.

Дисертаційна робота Титаренка Віталія Васильовича вирізняється самостійністю та завершеністю. Дисертантом успішно сформульовано перелік завдань, що пов'язані з теоретичним аналізом наукових джерел для висвітлення проблеми професійної підготовки і формування фахової компетентності молоді, розкриті методологічні підходи; обґрунтовані базові поняття дослідження, уточненні зміст категорій «естетичний смак», «творчість», «фахова компетентність кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт»; визначенні та теоретично обґрунтованні сукупності педагогічних умов формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти; розроблена й адаптована модель формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт та експериментально перевірено ефективність запропонованих педагогічних умов й апробовано розроблену модель формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт в освітнє середовище ЗП(ПТ)О.

Зміст дисертаційної роботи відповідає поставленій меті та відбиває логіку дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в роботі, достатньо обґрунтовані і підкріплені результатами аналізу значної кількості наукових джерел та інформації. Структура і кількість опрацьованих літературних джерел свідчить про глибину проведеного дослідження, автор посилається на класичні та сучасні праці відомих науковців, пропонує власне бачення досліджуваної проблеми.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Дисертація складається з анотацій двома мовами, вступу, трьох розділів з підрозділами, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків (до якого входять акти впровадження).

Науковий апарат дослідження відображає досліджувану проблему в логіці наукового пошуку і змодельовує основні положення дисертації. В анотації українською та англійською мовами представлено короткий огляд та основні положення дисертаційної роботи, викладено основні складники категоріального апарату дослідження.

В роботі наявні посилання на джерела інформації. Доречно цитування першоджерел демонструє наукову ерудицію дослідника. У дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення. Лаконічні висновки й узагальнення відображають досягнуті результати.

У висновках до дисертації підбиваються підсумки наукових пошуків автора, вони цілком відповідають поставленим завданням та пропонуються можливі перспективи подальших наукових досліджень.

З-поміж істотних наукових результатів, що містяться в дослідженні, необхідно виокремити розроблену Титаренком В. В. модель формування фахової компетентності кваліфікованих робітників за професією 5312 «Виконавець художньо-оформлювальних робіт», що складається з чотирьох взаємопов'язаних, самостійних блоків (цільовий, теоретико-методологічний, змістово-технологічний та результативний) та педагогічні умови формування фахової компетентності здобувачів освіти у процесі професійної підготовки: формування естетичного смаку та розвиток художньої творчості під час якісного виконання художніх робіт; формування фахової компетентності засобами цифрових технологій; впровадження комп'ютерної графіки у підготовку майбутніх виконавців художньо-оформлювальних робіт.

Заслугує на схвалення практичне значення дослідження, оскільки розроблене і впроваджене автором в освітній процес для підвищення рівня сформованості фахової компетентності кваліфікованих робітників навчально-методичних матеріалів для проведення занять з графічного дизайну із створення власних дизайнерських проєктів та методичних рекомендацій для змістового забезпечення проведення занять професійно-практичної підготовки і добору дидактичного інструментарію щодо формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти.

У практичному вимірі положення дисертації можуть слугувати підґрунтям для розробок навчально-методичного забезпечення (навчальні програми, методичні посібники, методичні рекомендації, практичних занять, проєктів), організаційно-методичного забезпечення позаурочної діяльності, гуртків, спецкурсів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) та текстових запозичень у дисертаційній роботі здобувача не виявлено.

Мова і стиль дисертації. Дисертація написана грамотною, літературною державною мовою. Отримані результати досліджень викладені

у доступному для фахівців вигляді. Робота чітко структурована, логічно побудована, аргументація основних положень і висновків є достатньою. Текст дисертації оформлений згідно з чинними вимогами МОН України.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових виданнях. Дисертація є результатом власних досліджень та самостійною науковою працею дисертанта. Усі наукові результати, викладені у дисертації, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі містяться лише ті напрацювання, які становлять особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, що сформульовані у дисертації є достовірними. В цілому, дисертаційна робота характеризується завершеністю, зміст дисертації відповідає поставленій меті. Основні наукові результати дисертації а також відповідні елементи наукової новизни з достатньою аргументованістю наведено у 31 науковій публікації (із них 30 одноосібних): 6 статей відображають основні наукові результати дисертації (із них 4 статті – у наукових фахових виданнях України; 15 публікацій мають апробаційний характер, 9 наукові праці додатково відображають основні наукові результати дисертації.

Дискусійні положення та зауваження. Відзначаючи високий рівень роботи, наукове та практичне значення отриманих результатів Віталія Васильовича Титаренка, вважаємо за доцільне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження та побажання:

1. У першому параграфі першого розділу «Стан професійної підготовки майбутніх виконавців художньо-оформлювальних робіт» потрібно було більш чітко розкрити взаємозалежності між особливостями підготовки майбутніх кваліфікованих робітників та особливістю організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в контексті інноваційного розвитку освіти України. Це б уможливило органічну узгодженість та взаємозв'язок між сформованістю фахової компетентності майбутніх кваліфікованих робітників та процесами реформування професійної освіти України в умовах євроінтеграції.

2. У цілому дисертантом логічно представлено основні теоретичні і методологічні підходи до формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт (системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, культурологічний, контекстний, компетентнісний). На жаль, поза увагою залишилися міждисциплінарний та інтегративний підходи, що дало б змогу з наукових

позицій більш ґрунтовно репрезентувати процес формування досліджуваного феномену у взаємозв'язку різних навчальних дисциплін та інтегрованих професій у закладах професійної освіти.

3. У дисертаційному дослідженні детально розкрито педагогічну умову «Впровадження комп'ютерної графіки у підготовку майбутніх виконавців художньо-оформлювальних робіт», робота мала б значно вищий рівень теоретичного узагальнення й практичної значущості, за умови більш детального розкриття відповідних форм, методів і засобів та методичних прийомів її реалізації.

4. Оскільки зреалізувати формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт із застосуванням цифрових технологій неможливо без попередньої підготовки викладацького складу, то бажано б було зазначити й особливості підготовки викладачів до роботи у нових умовах організації освітнього процесу.

5. Вважаємо, що приклади послідовності виконання практичних завдань (с. 118–119 – завдання зі створення медіапродукції, с. 127–132 – виконання зразку зовнішньої реклами та інші) варто було винести у додатки.

6. У 3 розділі, в якому представлено результати перевірки ефективності педагогічних умов формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт, бажано представити результати динаміки якісних показників успішності майбутніх виконавців художньо-оформлювальних робіт у процесі експериментальної роботи.

7. Висновки до розділів мають недостатній узагальнювальний характер, було б варто подати отримані наукові та практичні результати більш концентровано, пов'язавши їх із завданнями дослідження та науковою новизною, зробивши більш детальний акцент на кількісних і якісних показниках та обґрунтувавши їх відповідність.

Проте висловлені зауваження не торкаються суті дисертаційного дослідження, вони носять рекомендаційний характер, можуть стати предметом для наукової дискусії і не применшують наукової цінності даної роботи. У роботі зібраний величезний фактологічний матеріал, який є систематизованим, має авторську інтерпретацію і в цілому формує цілісну картину дослідження.

Загальний висновок. Актуальність теми, самостійність і завершеність здійсненого дослідження, наукова новизна і практична значущість одержаних результатів, аналіз опублікованих наукових праць дає підстави зробити такий загальний висновок: дисертаційна робота Віталія Васильовича Титаренка

«Формування фахової компетентності кваліфікованих робітників з виконання художньо-оформлювальних робіт у закладах професійної освіти» відповідає галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка спеціальності 015 Професійна освіта та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження про присудження доктора філософії», а її автор Віталій Васильович Титаренко заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Офіційний опонент:

доцент кафедри технологічної та професійної освіти

Центральноукраїнського

державного університету

імені Володимира Винниченка,

доктор педагогічних наук, доцент

Людмила ЧИСТЯКОВА

Підпис засвідчую:

проректор з наукової роботи

Центральноукраїнського

державного університету

імені Володимира Винниченка,

доктор психологічних наук, професор

Лілія КЛОЧЕК